

Jätetty 24.8.1953

Inkeröisten Ankkapurhan ja Ruotilan Pajarin
kivikautiset asuinpaikat Sippolassa.

Gunnar Rosén 1952.

Löydöt: KM 12850
13104 (Ankkapurha)
KM 12857
13105 (Pajari)

Ankkapurhan asuinpaikka.

Reinholmin kokoelmassa esiintyvän maininnan (kansio 12-13, Finlands fornborgar: Kymmenen vattensystem, Savolaks och Karelen, s. 118) sekä Inkeröisten alueelta tavattujen kivikauden irtolöytöjen perusteella suoritin kesällä 1951 alueella asuinpaikkaetsiskelyjä Sippolan pitäjänhistoriaa varten. Tampellan Inkeröisten ns. vanhan tehtaan vierellä sijaitsevan Tallimäen rinteessä suoritetuissa koekaivauksissa tavattiin tällöin varhaiskampakeraamisia saviastianpalasia. Syyskuussa 1952 suoritin paikalla kaivauksen.

Paikka on mäntypuistona oleva moreenimäki vanhan tehtaan portin vieressä olevan vanhan, puisen makasiinirakennuksen takana. Mäki muodostaa lounaaseen, etelään ja kaakkoon päin jyrkähkön, puolikuun muotoisen rinteenkun taas laki on jokseenkin tasainen. Sekä rinteitä että lakea on eri vaiheissa keinotekoisesti muodosteltu, mutta suurimmalta osalta paikan topografia näyttää kuitenkin luonnonmukaiselta ja maapohja myöhempinä aikoina liikuttelelemattomalta. Maaperä on rinteissä enimmäkseen karkeahkoa moreenisoraa, rinteiden yläosassa ja laella taas hienohkoa hiekkaa. Anjalan kosken (Ankkapurhan) puolella, keinotekoisesti muodostetun terassin juurella pistää esiin veden ankarasti kuluttama peruskallio, joka nykyisin on voimalaitoksen padon ansiosta kuivilla.

Koekaivauksissa tavatut löydökset ovat makasiinirakennuksen länsipuolitse rinnettä nousevan tien itäreunan muodostamasta matalasta maaleikkauksesta. Tien ja makasiinia varten rinteeseen kaivetun leikkauksen välinen maakaistale oli ilmeisen koskematon maata. Kaivaus aloitettiin kaivamalla koeoja pitkin em. tien reunaa, mistä ensimmäiset löydökset oli

tavattu, ja laajennettiin sitä löytöjen ilmaantumisen mukaan. Pääkaivaus tuli tämän mukaan tapahtumaan rinteen yläosassa, erikoisesti sen niskalla. Koeojan alin osa oli täysin löydötöntä. Kaivauksen alimmat kohdat sekä koeojassa että sen kanssa yhdensuuntaisissa, kauempaa otetuissa koekuoppasarjoissa sijaittivat n. 36 m merenpinnan yläpuolella, mutta alin löytö - yksinäinen, pieni kvartsikaavin - tavattiin vasta n. puolitoista metriä tätä tasoa ylempänä, n. 37.7 m korkeudella. (Kaivauksen korkeusmittausten kiintopisteenä käytettiin keskellä kaivausalueen yläosaa sijaitsevaa Inkeröisten tehtaiden omaa kiintopistettä n:o 9, jonka korkeus on 41.167 mm merenpinnasta.)

Löytökerrosta peitti yleensä vain aivan ohut, 5-10 sm paksuinen nurmiturvekerros. Välittömästi tämän alaa alkoi suurimmassa osassa kaivaus- aluetta vahvasti punertava, tiilimurskan värinen maakerros, josta löydöt pääasiassa ovat peräisin. Suurin osa löydöistä tavattiin yleensä välittömästi pintaturpeen alta, ja joitakin poikkeamia lukuunottamatta löytökerroksen paksuus oli jokseenkin tasaisesti n. 30 sm. Syvenmällä tuli vastaan koskematon pohjamaa. Luotettavia, eriasteisia löytökerrosuunia ei ollut eroitettavissa, vaan esim. eri-ikäistä keramiikkaa paljastui täysin sekaisin pinnasta syvimpiin kerroksiin. Karkea, kova ja tiivis maaperä ei myöskään ollut omiaan muodostamaan paksua, eri-ikäiset löydöt toisistaan erottavaa kulttuurikerrosta

Kaivausalueen laajuus oli n. 60 m². Ainoatakaan varsinaista kiinteää muinaisjäännöstä - tulisijaa tms. - ei alueella tavattu, ei myöskään ainoatakaan nokipesäkettä ja vain hyvin vähän hiiltä. Kaivausalueen yläosassa sijaitsevan kivikon on mahdollisesti kuitenkin katsottava merkitsevän jonkinlaista asuinpaikan yhteyteen kuuluvaa rakennelmaa. Alunpeirni ja kokonaisuutena kivikko epäilemättä on luonnonkivikkoa, mutta kivien sijoitus vaikutti oudon säännölliseltä ollakseen täysin sattumanvarainen. Löydöt olivat runsaimmat juuri kivikosta ja sen liepeiltä paljastuen suureksi osaksi varsin merkillisesti kivien onkaloista ja niiden alta. Suurimman kiven vieressä kulttuurikerroksen paksuus oli lähes metri, mikä johtui paikalla olevasta ja kiven alle ulottuvasta punaisen kulttuurimaan täyttämästä kuopasta. Punaväri oli voimakkainta juuri kivikossa.

Kaivauksesta saatiin löytöinä lähes 20 kg saviastianpaloja, mutta ~~mitään~~ ^{verratta mieliseksi} mitään muuta. Harvinaislaatuinen löytö on kivikosta tavattu kappale raakaa asbestia. Kvartsi-iskoksia ja kaapimia esiintyi jonkin verran, mutta esim. kivi-iskokset, poltetut luunsirut, särkyneiden kiviesineiden kappaleet, hiilet ym. muu normaalikalusto puuttui miltei täysin.

Kaivettu alue käsittää asuinpaikasta vain osan. Kaivausalueen ulkopuolelle kaivetuissa koekuoppasarjoissa voitiin todeta asutusalueen jatkuvan pitkin rinnettä ainakin itäänpäin. Reinholmin kokoelmissa mainittu tieto asuinpaikan vaiheilla tehdyistä keramiikka- ym. löydöistä tarkoittanee tuskin myöskään juuri kaivauskohtaa, vaan jotakin muuta paikkaa lähistöllä.

Asuinpaikka on monessa suhteessa erikoislaatuinen. Mielenkiintoi-

nen on ensinnäkin paikan sijainti. Nykyisin paikka Inkeröiden voimalaitoksen padon ansiosta sijaitsee jonkin matkan päässä Kymijoen ja Anjalan koskesta, mutta aikana ennen padon rakentamista se on sijainnut jyrkällä töyryllä aivan kosken rannalla. Koski on aikanaan ollut muuan Suomen suurimpia, ja mainitaan muinaisrunoissa Imatran, Häkkäpyörän ja Kaatrosken rinnalla. Löydetyt saviastianpalaset ovat kauttaaltaan varhaiskampakeraamiikkaa. Vastaavan ajan merenkorkeus on Inkeröiden luona ollut 25-23 m vaiheilla (L I on Inkeröiden isobaasilla n. 29 m. Hieman alemmalla, n. 27-28 m:n isobaasilla olevan Pajarin varhaiskampakeraamisen asuinpaikan /I:1/ korkeus on n. 23 m, mihin Inkeröiden korkeudella on lisättävä n. puolitoista metriä. Korkeudet vastaavat Hyypän rantoja L IIa ja L IIb.), mikä merkitsee sitä, että kosken ja asuinpaikan alapuolella oleva laaja Kymijoen suvanto on tällöin vielä ollut merenlahtena, ja asuinpaikka on siis samanaikaisesti sekä joenvarsi- että merenranta-asuinpaikka sijaiten kuitenkin huomattavasti silloista merenkorkeutta ylempänä. Koski on ollut Kymijoen kuuluisin lohikoski. ^(Hieman) Poikkeuksellinen on myös löytökälykalan laatu, ~~mitä ei yleensä löydetä~~ sekä tapa, jolla runsaimmat löydöt paljastuivat asuinpaikan yläosan muodostavan kivikon kivien onkaloista. Edelleen herättää huomiota kulttuurikerroksen loistavan punainen väri, joka näytti rajoittuvan pelkästään löytöalueeseen ja -kerrokseen. On vaikeata pitää sitä täysin luonnonmukaisena, vain maan ~~ajankäytön~~ omasta rautaoksidipitoisuudesta johtuvana. Paikan mahtavat luonnonpiteet sekä kälykalan yksipuolisen laadun huomioonottaen ~~paikka~~ asuinpaikan kaivettu osa sopisi hyvin jonkinlaiseksi uhrilehdoksi. Laajempi kaivaus avaralla rinteellä paljastaisi ^{varmaan} ~~paikka~~ kuitenkin myös normaalia asuinpaikka-aineistoa.

Pajarin asuinpaikka.

Ankkapurhan asuinpaikka ^{kaan verrattuna} ~~ainakaan~~ on Ruotilan Pajarin varhaiskampakeraaminen asuinpaikka joka suhteessa säännönmukainen merenranta-asuinpaikka. Löytöpaikka keksittiin syksyllä 1951 samojen asuinpaikkaetsikelyjen yhteydessä kuin edellinenkin ja kaivettiin samaten syyskuussa 1952 Sippolan pitäjänhistoriatoimikunnan kustannuksella. Löytökohta sijaitsee aivan Inkeröiden - Haminan valtamaantien laidassa, sen itäpuolella, lähellä Sippolan ja Summanjokien yhtymäkohtaa, n. 200 m ns. Poikjoen sillasta Inkeröisiin päin maanv. Arvi Pajarin maalla. Paikalla on pienehkö hiekanottopaikka, ja ensimmäiset löydökset tavattiin tämän reunasta alasvierineestä hiekasta. Löydöt käsittivät varhaiskampakeraamisia saviastianpalasia, kvartsi- ja kivi-iskoksia sekä poltettuja luita ja hiiliä. Muutamien männynjuurien kannattamana törrötti kuopan reunassa kokonainen

kivetty tulisija. Maasto on tiheähköä mänty- ja kuusimetsää kasvavaa hiekkakankaan reunaa, joka asuinpaikan ylä- (koillis-) puolella muuttuu kohta kivikkoiseksi, samoin kuin peruskallio pistää täällä esiin. Paikan ala- (länsi-) puolella, maantien siitä eroittamana sijaitsee taas loivasti Sipolanjokeen laskeva pelto, jonka ylin osa on hiekkamaata, mutta muuttuu pian saveksi.

Pitkin hiekkakuopan reunoja suoritettiin n. 60 m² laajuinen kaivaus. N. 10 sm vahvuisen pintasammaleen ja turpeen alta tuli ensimmäiseksi yleensä vastaan n. 10-20 sm vahvuinen kerros puhdasta, hienohkoa, löydötöntä hiekkaa ja tämän alta keskimäärin n. 30 sm vahvuinen kulttuurikerros, joka ei suurimmassa osassa kaivausaluetta enempää värinsä kuin laatunsa puolesta millään tavoin erottunut ylä- ja alapuolella olevista hiekkakerroksista paitsi löytöjensä ansiosta. Löydöt loppuivat tvallisesti n. puolen metrin syvyydessä maanpinnasta.

Kaivaus paljasti kaksi pyöreätä, kivettyä, n. 80 sm läpimittaista tulisijaa, joista toinen, em. joennen kaivausta todettu, sijaitsi kaivauksen keskustassa, toinen taas sen kaakkoiskulmassa. Kaivauksen eteläisimmässä nurkkauksessa tuli näkyviin n. 1.5 - 2 m läpimittainen pyöreä likamaaläiskä, jonka keskustan muodosti lähes metrin syvyinen ja saman läpimittainen nokipesäke. Löydöt olivat kuopan vaiheilta jokseenkin runsaat. Kysymyksessä voi olla jonkinlainen keitto- tai saviastioiden polttokuoppa, mutta mahdollonta ei liene myöskään, että paikka merkitsee asuinkodan keskellä olutta lämmityskuoppaa. Kodanpohjaksi voitaisiin ehkä myös tulkita kaivauksen luoteisosassa esiinkaivettu, muutamien kivien reunasta tukema suurehko likamaaläiskä. Lisäksi paljastui kaivausalueella joitakin pieniä ja epämääräisiä noki- ja likaläiskä sekä ruudussa x-3, y-1 yksinäinen paalunreikä. Tulisijoissa oli 1-2 pienehköistä kivistä laadittua kivikerrosta.

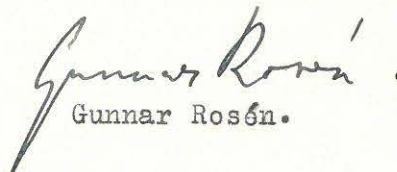
Löytöjä paljastui harvakseltaan kautta koko kaivausalueen. Pääosan näistä muodostivat tyyliä I:1 olevat saviastianpalaset, jotka monessa tapauksessa tulivat esiin samaan astiaan kuuluvina täiviinä ryhminä. Keraamiikalla oli kauttaaltaan varsin yhtenäinen leima, ja suurelta osalta se lienee suorastaan samojen käsien valmistamaa. Muina löytöinä tavattiin pieni, huonotekoinen tasataltta, kvartsikaapimia ym. pikkuesineitä, iskoksia, poltettuja luunpaloja sekä hiiliä. Löytöjen suhteellinen vähäluokisuus, keramiikan yhtenäinen laatu sekä kulttuurikerroksen heikkous viittaavat siihen, että asutus paikalla on ollut lyhytaikaista, kenties vain yksi tai muutama kesä. Kaivettu alue tuntui käsittävän suurin piirtein kaiken, mitä asuinpaikasta oli jäljellä. Aivan kaivauksen ylä- (koillispuolelle) kaivetuista koekuopista tavattiin vielä sieltä täältä joitakin harvoja löytöjä, mutta jo muutamaa metriä kauemmas kaivetut kuopat olivat täysin tyhjäät. Täysin löydöttömiä olivat myös pitkin maantien vartta kumpaankin suuntaan kaivetut koekuoppasarjat sekä maantien asuinpaikasta erottaman pellon yläosaan, maantiestä alaspäin kaivettu koeoja. Näytti ilmeiseltä,

että tutkimukselle säästynyt alue oli vain asuinpaikan reunaa. Keskus on sijainnut poiskaivetulla hiekkakuopan alueella sekä osittain ehkä maantien alla. Maanomistaja kertoi hiekkaa vetäessään poistaneensa mm. suurehkon pesäkkeen nokea, hiiliä ja palaneita kiviä, kuvauksesta päätellen lähinnä kuoppalieden.

Korkeusmittaukset laskettiin asuinpaikasta vajaan kilometrin Inkeröisiin päin, maantien itälaidassa sijaitsevasta kiintopisteestä n:o 147, jonka korkeus topografikartan mukaan on 36.5 m merenpinnasta. Kaivauksen alimmat löydöt tavattiin jokseenkin tasan 24 m korkeudelta. Kun mm. em. kaivauksen eteläkulmassa sijaitseva suuri nokipesäke sijaitsi näin alhaalla, täytyy merenpinnan olettaa olleen hieman alempana, n. 23 m vaiheilla. Tämä vastaa varsin tarkoin korkeutta, missä asuinpaikasta alaspäin kaivetussa koejassa kulttuurikerrosta vastaava hiekkakerros lyhyellä matkalla muuttui ensin hiesuksi ja sitten saveksi. Kuten edellä mainittiin, ei koejasta tavattu löytöjä, mutta löytökerrosta vastaavan hiekkakerroksen väri oli heikosti likaantunutta, ts. kulttuurimaata juuri mainitulle 23 m rajalle saakka.

Topografikartan korkeuskäyrien mukaan on asuinpaikan aikana kapea, vuonomainen merenlahti tunkeutunut Sippolanjoen laaksoa myöten Liikkalan kylän paikalle saakka. Asuinpaikka on sijainnut tämän lahden suuta varjostavalla kapealla, hiekkaisella niemellä, sen länsireunalla.

Helsingissä, elokuun 18 päivänä 1953

Gunnar Rosén.

Sappola
Inheroisten Kukkapuutarhan
ja Huotilan Pajarin
aminpaikat.

reproneg. 75198

Kukkapuutarhan kiviainesten huotista.

Näköala Pajarin aminpaikelta
lounaaseen.

Kivi II Pajarin aminpaikalla.

G. K. 1951

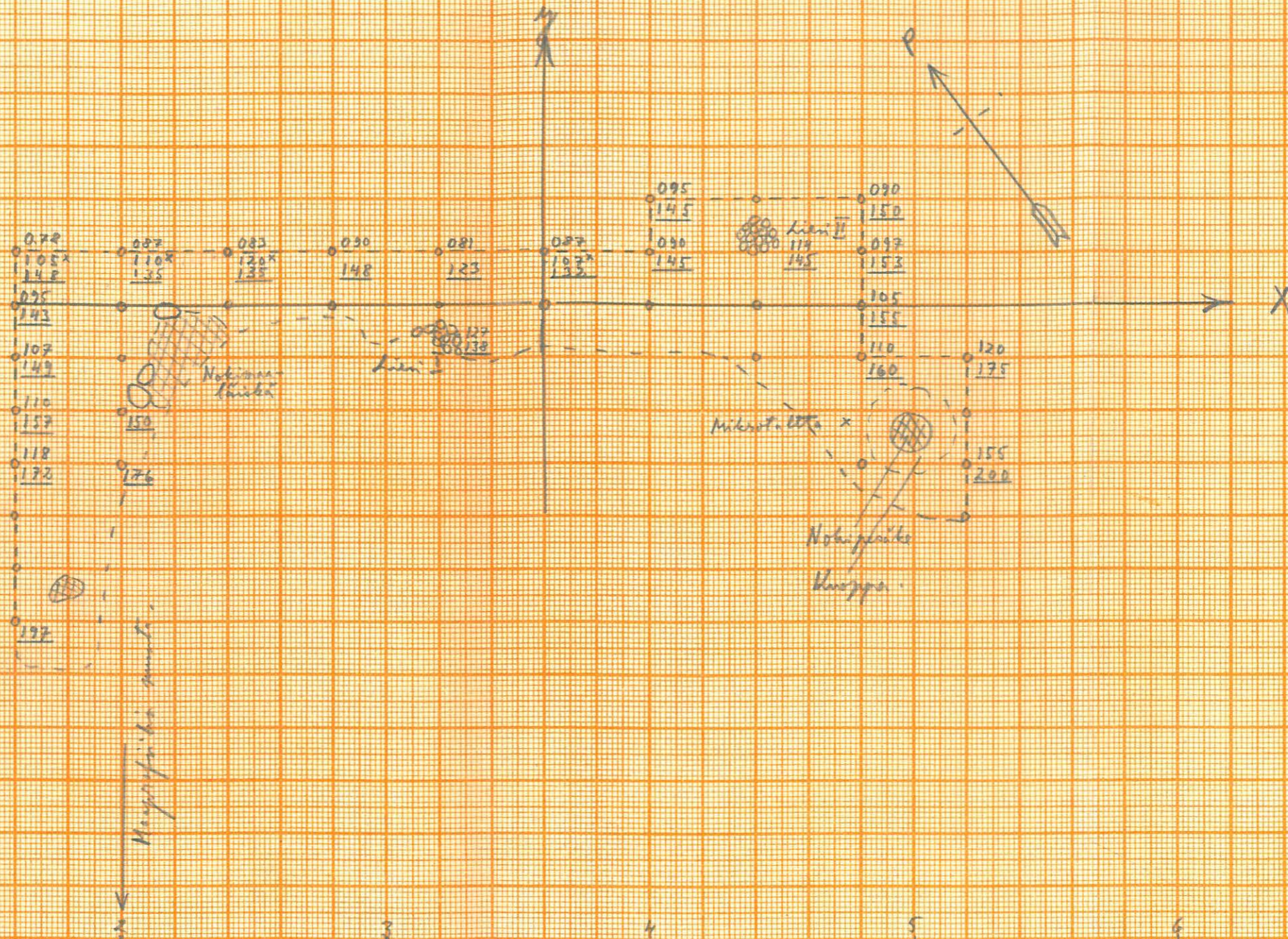
Sijjala
Kuntola Pajasa
(Postijoki)

1:100

Fix 0.40 = 25.53

078 = pistepaikka
105 = sijtekin sijainti
148 = pohjan paikka

G.K. 1952

Kaivon profiili

